

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการพัฒนาฐานข้อมูลอาหารจากป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ได้ดำเนินการขึ้นเพื่อพัฒนากระบวนการเก็บข้อมูลอาหารจากป่าชุมชนว่าควรจะเป็นอย่างไร โดยมีนักวิจัยและทีมวิจัยซึ่งเป็นคนในชุมชนร่วมกันทำงานวิจัยซึ่งมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ (1) เพื่อพัฒนากระบวนการพัฒนาฐานข้อมูลอาหารจากป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลป่าสัก (2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการกระบวนการพัฒนาฐานข้อมูลอาหารจากป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (3) หาแนวทางใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลที่ได้เพื่อการจัดการป่าชุมชนให้ดีขึ้น ระยะเวลาในการดำเนินงานทั้งสิ้น 1 ปี 1 เดือน โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ขั้นตอนส่วนใหญ่เป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการส่งผลให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกๆ ขั้นตอน ตั้งแต่ช่วงการพัฒนาโจทย์วิจัยเพื่อค้นหาประเด็นการวิจัยเพื่อนำมาสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าชุมชนของคนในชุมชน

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยของการพัฒนากระบวนการพัฒนาฐานข้อมูลอาหารจากป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

5.1.1 องค์ความรู้กระบวนการพัฒนาฐานข้อมูลอาหารจากป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลป่าสัก

ในการศึกษาการพัฒนากระบวนการพัฒนาฐานข้อมูลอาหารจากป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน สามารถสรุปกระบวนการพัฒนาฐานข้อมูลอาหารจากป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมตามวิธีการดำเนินงาน 10 ขั้นตอนดังนี้

- 5.1.1.1 ค้นหาผู้สนใจ
- 5.1.1.2 ค้นหาทีมวิจัยชุมชน
- 5.1.1.3 พัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกับทีมวิจัยชุมชน
- 5.1.1.4 ทำความเข้าใจเกี่ยวกับทุนการวิจัย
- 5.1.1.5 ออกแบบกระบวนการเก็บข้อมูล

- 5.1.1.6 แลกเปลี่ยนวิธีการเก็บข้อมูลของแต่ละหมู่บ้าน
- 5.1.1.7 ดำเนินการเก็บข้อมูล
- 5.1.1.8 วิเคราะห์ข้อมูล
- 5.1.1.9 การนำเสนอและวิพากษ์วิจารณ์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
- 5.1.1.10 การจัดทำฐานข้อมูล

5.1.2 องค์ความรู้ปัจจัยที่มีผลต่อการกระบวนการพัฒนาฐานข้อมูลอาหารจากป่าชุมชน อย่างมีส่วนร่วมของชุมชน

ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการกระบวนการพัฒนาฐานข้อมูลอาหารจากป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่ามีปัจจัยจำเป็นได้แก่ ทีมวิจัย วิทยุวิจัยของคนในชุมชน ปฏิบัติการเก็บข้อมูล ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ เยาวชน เวทีนำเสนอและวิพากษ์วิจารณ์ข้อมูลร่วมกัน ผู้รู้ในเรื่องฐานข้อมูล ส่วนปัจจัยหนุนได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษา งบประมาณ พี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น สื่อ สถานที่ประชุม การตรงต่อเวลา ช่วงเวลา กิจกรรมอบรม กิจกรรมอบรมดูงาน

5.1.3 แนวทางการใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลอาหารจากป่าชุมชน

- 5.1.3.1 ระหว่างการดำเนินงานวิจัย
 - ภาพถ่าย วัสดุทัศน ฐานข้อมูลอาหารจากป่าชุมชน
- 5.1.3.2 ก่อนสิ้นสุดโครงการ
 - ฐานข้อมูลอาหารจากป่าชุมชน กิจกรรมทบทวนโครงการ
- 5.1.3.3 การใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลในอนาคต
 - การเชื่อมโยงด้านการจัดการป่าชุมชนในระดับหมู่บ้านและตำบลป่าสัก
 - การเชื่อมโยงกับโรงเรียนและชุมชน

5.1.4 การวิจัยมิติพัฒนา

ตารางที่ 16 ความเปลี่ยนแปลงของนักวิจัยชุมชนหลังจากการเข้าร่วมโครงการวิจัย

นักวิจัยชุมชน	ความเปลี่ยนแปลง
<p>บ้านน้ำพุ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. นายบุญส่ง เล็ก 2. นายโต ใจลังกา 3. นายอศวิน บรรณสัก 4. เด็กชายทินกร อะโนสัก 5. เด็กหญิงบุศราคม จอมสัก 6. เด็กหญิงอรอุมา สิทธิสาร 	<ul style="list-style-type: none"> - ทักษะการนำเสนอ - ทักษะการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น - กระบวนการคิดที่สามารถเชื่อมโยงกับในแต่ละเรื่องได้ - ทักษะการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นดีขึ้น - ทักษะการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นดีขึ้น สามารถเสนอความคิดเห็นมากขึ้น - กล้าแสดงออกมากขึ้น - กล้าแสดงออกมากขึ้น - สามารถบันทึกสรุปการประชุมได้ - กล้าแสดงออกมากขึ้น
<p>บ้านห้วยม้าโค้ง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. นายดิเรก เนตรแสนสัก 2. อาจารย์สีดา นันตาเวียง 3. นางสาวชลธิชา บุรีรัตน์ศรีสกุล 4. นางสาวชลธิชา ปัญญาวงศ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น - ทักษะการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นดีขึ้น - ทักษะการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นดีขึ้น - ทักษะการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นดีขึ้น - สามารถบันทึกสรุปการประชุมได้
<p>บ้านหนองไข</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. นายสุวิชัย ศรีวิชัย 2. นางอำไพ คำนาสัก 3. นางสาวนิรมล คำนาสัก 	<ul style="list-style-type: none"> - ทักษะการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นดีขึ้น - ทักษะการเสนอความคิดเห็นดีขึ้น - ทักษะการพูดดีขึ้น กล้าพูดมากขึ้น - ทักษะการพูดดีขึ้น - ทักษะการสรุปการประชุม - ทักษะการเขียนประเด็นในที่ประชุม

ตารางที่ 16 ความเปลี่ยนแปลงของนักวิจัยชุมชนหลังจากการเข้าร่วมโครงการวิจัย (ต่อ)

นักวิจัยชุมชน	ความเปลี่ยนแปลง
บ้านทรายทอง	
1. นายจรูญ พยาเทพ	- ทักษะการเป็นวิทยากรกระบวนการ - ทักษะการนำเสนอ
2. นายบวร ผดสัก	- มีความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมากขึ้น
3. นายจำลอง ดวงสัก	- ตระหนักถึงความสำคัญของการเก็บรวบรวมข้อมูลอาหารจากป่าชุมชน
4. นางสาวจันทิมา ปานสด	- ทักษะการนำเสนอ
5. นางสาวสุพันธิวา พยาเทพ	- ทักษะการสรุปการประชุม - ทักษะการเขียนประเด็นในที่ประชุม

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยสามารถอภิปรายได้โดยใช้กรอบแนวคิดในการวิจัยเป็นเกณฑ์ ซึ่งสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

5.2.1 การสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาฐานข้อมูล

จากการดำเนินงานในการพัฒนากระบวนการพัฒนาฐานข้อมูลอาหารจากป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลป่าสัก ในการคิดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลใน 4 หมู่บ้าน ชาวบ้านจะร่วมกันคิดวิธีการตลอดโครงการเอง โดยมีนักวิจัยหลักเป็นผู้ดำเนินงานให้เกิดการมีส่วนร่วมในการประชุมซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับป่าชุมชน เห็นได้จากการเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น โครงการและมีการเพิ่มระหว่างโครงการดำเนินงาน มีทั้งคนในชุมชน เยาวชนที่เข้ามาร่วมในกิจกรรมอบรมไฟฟ้า อบรมดูงาน ทำให้เห็นถึงผู้ที่มีส่วนร่วมโดยไม่มีสิ่งตอบแทน

วิธีการสร้างการมีส่วนร่วม ได้ดำเนินการอบรมไฟฟ้า อบรมดูงานเรื่องป่าชุมชน การคิดวิธีการและแก้ไขปัญหาในการเก็บรวบรวมข้อมูลอาหารจากป่าชุมชนร่วมกัน

บทบาทของผู้วิจัย เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการดำเนินการประชุม กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในการคิดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล กระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน รวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมในฐานข้อมูลอาหารจากป่าชุมชนให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ประสานงานระหว่าง 4 หมู่บ้าน ให้เกิดการรวมกลุ่มทั้ง 4 หมู่บ้าน เพื่อการวางแผนดูแลจัดการป่าชุมชนร่วมกัน

นอกจากนี้การวิจัยโครงการกระบวนการพัฒนาฐานข้อมูลอาหารจากป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลป่าสัก สามารถอภิปรายผลจากแนวคิดได้ดังนี้

5.2.2 แนวคิดเรื่องป่าชุมชน

นิวัตติ (2548) ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับป่าชุมชนไว้ว่า บทบาทของป่าชุมชนต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบท ในชนบทที่ประชาชนยากจนและไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ป่าไม้จึงเป็นแหล่งสุดท้ายและแหล่งเดียวที่ให้อาหารและสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นแก่ประชาชน โดยไม่ต้องหาซื้อจากป่าธรรมชาติบริเวณใกล้หมู่บ้านที่จะอำนวยความสะดวก สิ่งที่พบจากการศึกษาวิจัยนั้นพบว่าสอดคล้องและสัมพันธ์กันกับแนวคิดดังกล่าว ทั้ง 4 หมู่บ้านได้ใช้ประโยชน์การป่าชุมชนในการเก็บหาของป่าเพื่อยังชีพและหารายได้ในช่วงฤดูกาลของป่าโดยไม่ต้องลงทุนในการปลูกและสามารถหาได้เท่าที่ความสามารถของแต่ละคนจะทำได้โดยไม่มีการหวงห้ามแม้กระทั่งการเข้าไปหาของป่าต่างหมู่บ้านกันก็ยอมที่จะทำได้แต่ต้องไม่ทำผิดกฎระเบียบของป่าชุมชนที่คนในชุมชนทราบกันดีถึงข้อตกลงนั้น

5.2.3 แนวคิดการมีส่วนร่วมและการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม

จากแนวคิดการมีส่วนร่วมของ ทวีทอง (2545) เสนอไว้ว่า การมีส่วนร่วม (participation) ของคนในชุมชนในการรักษาป่าเกี่ยวข้องกับด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่ง ในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น ทั้งทำให้เกิดความรู้สึกยอมรับผิดชอบกับกลุ่ม ซึ่งการมีส่วนร่วมเกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลของบุคคลที่บังเอิญพ้องต้องกัน กลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนรวม ความเดือดร้อน และความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้นลงมือกระทำร่วมกัน การตกลงร่วมใจกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่ม หรือชุมชนไปในทิศทางที่ปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันนี้จะต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้เกิดความคิดริเริ่มจะกระทำ การที่สนองตอบต่อความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้นสิ่งที่พบจากการศึกษาวิจัยนั้นพบว่า สอดคล้องและสัมพันธ์กันกับแนวคิดดังกล่าว เมื่อคนในชุมชนได้ทราบถึงความเปลี่ยนแปลงอาหารจากป่าชุมชนถึงรายได้ที่น้อยลงจาก

การเข้ามาหาของป่าจากคนภายนอกหมู่บ้านที่มากขึ้นทำให้คนในหมู่บ้านใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนที่ตนเองร่วมกันอนุรักษ์อย่างไม่เต็มที่ จึงเกิดการรวมตัวเพื่อจะตั้งกฎระเบียบป่าชุมชนรวมทั้งตำบลป่าสักเพื่อรักษาผลประโยชน์ให้คนในชุมชนสามารถเข้ามาเก็บหาของป่าได้แต่มีการจำกัดการเข้ามาหาของป่าจากคนภายนอกหมู่บ้าน

นอกจากนี้ในกรณีบ้านน้ำพุที่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้สมบูรณ์ที่สุดกว่าหมู่บ้านอื่นเพราะการที่คนในชุมชนอยากจะทราบข้อมูลอาหารจากป่าของตนเองเปรียบเทียบกับในอดีตที่เคยเก็บรวบรวมมาเพื่อให้เกิดการพัฒนาป่าชุมชนของบ้านน้ำพุต่อไป โดยการเข้ามาของหน่วยงานภายนอก ส่วนบ้านหนองไชจะเห็นได้ชัดเจนในเรื่องการเข้ามามีส่วนร่วมของเยาวชนในการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งผู้ใหญ่ในหมู่บ้านไม่สามารถบังคับให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมได้นอกจากเยาวชนบางคนที่มีใจที่จะเข้ามาทำเองและในการประชุมแต่ละครั้งหากผู้นำที่คนในชุมชนไม่ยอมให้ความร่วมมือก็ไม่สามารถที่จะบังคับให้เขาเข้าร่วมได้ทำให้การดำเนินงานเก็บรวบรวมข้อมูลของบ้านหนองไชเป็นไปอย่างล่าช้า ส่วนบ้านห้วยม้าไก่อังการมีส่วนร่วมของเยาวชนมีมากซึ่งเยาวชนที่เรียนในโรงเรียนห้วยม้าไก่อังมีความสนใจเป็นพิเศษในการเรียนรู้และเข้าร่วมกิจกรรมเก็บรวบรวมข้อมูลสามารถช่วยนักวิจัยในการจดบันทึกข้อมูลได้เป็นอย่างดีและบ้านทรายทองผู้เข้ามามีส่วนร่วมในตอนแรกจะเป็นผู้นำในชุมชนแต่เมื่อทำไปในระยะหนึ่งก็หายออกไปเพราะไม่มีใจที่จะเข้าร่วมขาดความสนใจจึงเป็นประธานป่าชุมชนเข้าร่วมกระบวนการพัฒนาฐานข้อมูลพร้อมกับทีมเยาวชนบ้านทรายทองแทน

ส่วนแนวคิดในระดับการมีส่วนร่วมของปริดีและคณะ (2536) กล่าวถึงลักษณะของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนระดับที่ 7 มีโอกาสตัดสินใจ ในระดับนี้ประชาชนจะเป็นหลักสำคัญของการตัดสินใจในทุกเรื่องตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติตามแผนและการประเมินผลโครงการพบว่า สอดคล้องและสัมพันธ์กันกับแนวคิดดังกล่าว ในกระบวนการคิดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลอาหารจากป่าชุมชนและมีการทดลองเก็บข้อมูลอาหารจากป่าชุมชนตามวิธีการที่แต่ละหมู่บ้านได้คิดแต่เนื่องจากวิธีการดังกล่าวยังไม่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้จริง จึงมีการจัดประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาในการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งได้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบ้านน้ำพุที่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้จริง จากนั้นจึงมีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีการแก้ไขปัญหาในการดำเนินการในทุกช่วงจากทีมวิจัยร่วมคิดวิธีการแก้ไขปัญหาขึ้นเอง และสุดท้ายได้มีการนำเสนอถึงข้อมูลที่ได้เปรียบเทียบทำให้คนในชุมชนเข้าใจถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้และสนใจในสถานการณ์ที่กระทบต่อรายได้ในปัจจุบัน

5.2.4 แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจากแนวคิดของ กมล (2535) กล่าวว่า รูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะต้องเป็นรูปแบบที่สามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สิ้นเปลืองเงินทองและก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายไม่มากนัก แต่ในเวลาเดียวกันก็ได้ผลตอบแทนจากการวิจัยค่อนข้างสูง โดยนักวิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน หรือเป็นผู้อำนวยความสะดวก ซึ่งมิบทบาทหลักในการเป็นผู้ช่วยเหลือในกระบวนการวิจัยตั้งแต่แรกเริ่มและค่อยๆ ลดการช่วยเหลือลง และคาดหวังเมื่อดำเนินการวิจัยไปจนถึงขั้นสุด โครงการแล้วประชาชนจะมีความรู้จากการเรียนรู้ร่วมกัน และสร้างพลังที่พอเพียงกระทั่งสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้โดยลำพังอย่างมีประสิทธิภาพ มิต้องรอรับการช่วยเหลือจากภายนอกอีกจากการวิจัยพบว่า สอดคล้องและสัมพันธ์กันกับแนวคิดดังกล่าว ถึงการดำเนินงานวิจัยโดยไม่ใช้เงินทุนเป็นค่าตอบแทนสำหรับผู้เข้าร่วมการประชุมทำให้พบทีมวิจัยที่มีความพร้อมที่จะดำเนินงานแก้ไขปัญหาชุมชนร่วมกับคนในชุมชนอย่างแท้จริง จนทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างทีมวิจัยโดยในช่วงแรกของการวิจัยนักวิจัยทำหน้าที่ติดต่อประสานงานระหว่าง 4 หมู่บ้าน ให้เกิดการร่วมคิดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลร่วมกันจากการประชุมในแต่ละหมู่บ้านจนในที่สุดการประชุมในช่วงสุดท้ายของการวิจัยทีมวิจัยสามารถดำเนินการประชุมได้เอง ซึ่งมีการประชุมในแต่ละหมู่บ้านถึงข้อสรุปที่ได้จากนั้นจึงได้มีการนำข้อสรุปมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านตัวแทนของแต่ละหมู่บ้าน และเกิดการวางแผนการจัดการประชุมร่วมกันเนื่องจากเห็นถึงสภาพปัญหาที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน

นอกจากนี้ยังมีแนวคิดของสุภางค์ (2531) ได้กล่าวถึง บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มักจะประกอบไปด้วยบุคคล 3 ฝ่ายประกอบด้วย (1) บุคคลเป้าหมาย อาจเป็นผู้แทนของกลุ่มบุคคลเป้าหมาย หรือชุมชนที่จะทำการศึกษา ซึ่งถือว่าคนในชุมชนหรือกลุ่มนั้น ซึ่งเป็นผู้ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับตนเองดีที่สุด (2) นักวิจัย เป็นผู้แทนของนักวิชาการที่มีความสนใจในการวิจัยและพัฒนา ซึ่งเป็นคนนอก นักวิจัยนี้ เป็นฝ่ายผู้รู้และเชี่ยวชาญเรื่องแนวความคิด ทฤษฎีและระเบียบวิธีการวิจัย และ (3) นักพัฒนา เป็นกลุ่มผู้มีความรู้และมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนา ซึ่งมักจะเป็นผู้แทนของฝ่ายรัฐบาลหรือองค์กรพัฒนาเอกชน จากการวิจัยพบว่า สอดคล้องและสัมพันธ์กันกับแนวคิดดังกล่าว การมีส่วนร่วมโดยการตั้งโจทย์วิจัยเพื่อนำไปสู่เป้าหมายร่วมกันทั้ง 4 หมู่บ้านและในแต่ละหมู่บ้านมีการประชุมเพื่อหาวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำวิธีการดังกล่าวนำเสนอรวมจนได้ข้อสรุปในการใช้วิธีการเดียวกันทั้ง 4 หมู่บ้านคือการใช้สมุดให้คนหาของป่าบันทึกข้อมูลแต่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นในแต่ละหมู่บ้านมีวิธีการที่

ต่างกันตามสภาพความร่วมมือของคนในชุมชนซึ่งมีการแลกเปลี่ยนปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากเยาวชนและทีมวิจัยเองและหาข้อแก้ไขปัญหาร่วมกันจนสุดท้ายทำให้คนในชุมชน นักวิจัย สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสักได้เข้าใจร่วมกันถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลอาหารจากป่าชุมชนได้ทำไปเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการกระตุ้นให้คนในชุมชนได้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับป่าชุมชนในปัจจุบันจากนั้นจึงเกิดการวางแผนการจัดการป่าชุมชนร่วมกัน

5.2.5 แนวคิดเรื่องฐานข้อมูล

จากแนวคิดของรวิวรรณ (2543) และเลาดอน (2545) กล่าวว่า ฐานข้อมูลที่ดีควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่จะช่วยให้การบริหาร จัดเก็บ และค้นหาข้อมูลเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการรวมข้อมูลทั้งหมดเข้ามาเก็บไว้ในที่เดียวกันและลดการซ้ำซ้อนของข้อมูล สิ่งที่ได้พบจากการศึกษาวิจัยนั้นพบว่าสอดคล้องและสัมพันธ์กันกับกระบวนการวิจัยดังกล่าวคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลอาหารจากป่าชุมชนในปีพ.ศ.2545 โดยผู้ที่เคยได้รับหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูลนั้นบางหมู่บ้านไม่พบเพราะมีการศูนย์หายนักวิจัยจึงต้องขอข้อมูลจากเครือข่ายป่าชุมชนบ้านทุ่งยาวซึ่งข้อมูลที่ได้อาจไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร ส่วนในการวิจัยมีการจัดเก็บข้อมูลทั้งชื่อสามัญ ชื่อพื้นบ้าน ภาพถ่าย การนำไปใช้ประโยชน์ มูลค่าอาหารจากป่าโดยการแบ่งหมวดหมู่ และได้มีการจัดเก็บทั้งรูปแบบหนังสือสรุปควบคู่ไปกับการประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนรับทราบอีกทางหนึ่งเพื่อเป็นการช่วยในการจดจำข้อมูลในหลายๆ ทาง

5.2.6 องค์ความรู้ที่วิจัยที่มีผลต่อการกระบวนการพัฒนาฐานข้อมูลอาหารจากป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

จากการศึกษาพบว่าการพัฒนากระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลอาหารจากป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของแต่ละหมู่บ้านทั้ง 4 หมู่บ้านมีปัจจัยดังนี้

1. ทีมวิจัยที่คนในชุมชนนับถือ ทำงานดี รักษาคำพูด ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขทุกชนิดทำให้คนในชุมชนยอมรับและให้ความร่วมมือในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมแต่ละกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นทีมวิจัยที่เป็นผู้นำโดยธรรมชาติหรือผู้นำโดยตำแหน่งซึ่งมีใจที่จะเห็นการพัฒนาของชุมชนและยอมให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยการนำวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลอาหารจากป่าชุมชนเป็นสื่อในการรวมคนในชุมชนให้เกิดจิตสำนึกที่ดีในการพัฒนาป่า นอกจากนี้

ทีมวิจัยที่มีความคิดที่ก้าวไกลและสามารถแก้ไขปัญหภายในชุมชนได้โดยการยอมรับความคิดเห็นของคนในชุมชนเพื่อตัดสินใจปัญหาาร่วมกัน มีความรักในชุมชนของตนเองด้วยความบริสุทธิ์ใจไม่หาผลประโยชน์ในขณะที่ตนเองดำรงตำแหน่งหรือไม่เข้าข้างพวกพ้องของตนเอง มีผลการวิจัยสอดคล้องกับธีรา (2543) ศึกษาเรื่องการจัดการทรัพยากรสำหรับการพัฒนาในชุมชนชนบท มีคามสอดคล้องในเรื่อง เงื่อนไขที่ส่งผลต่อการจัดการทรัพยากรของชุมชนซึ่งพบว่า ศักยภาพของผู้นำผู้นำที่ดีมีความสำคัญที่มีผลทำให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

2. ความร่วมมือของคนในชุมชนต่อกระบวนการพัฒนาฐานข้อมูลอาหารจากป่าชุมชน เป็นความร่วมมือกันในการทำกิจกรรมต่างๆ ซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีทั้งเยาวชนและผู้ใหญ่ในชุมชนทำให้เกิดการมอบหมายงานให้แก่ฝ่ายในชุมชนได้ง่ายและประสบผลสำเร็จสูง มีผลการวิจัยสอดคล้องกับธีรา (2543) ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการทรัพยากรสำหรับการพัฒนาในชุมชนชนบท พบว่า เงื่อนไขที่ส่งผลต่อการจัดการทรัพยากรของชุมชนคือ สถานภาพและบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้คนในชุมชน การจัดระบบทรัพยากรของชุมชนขึ้นอยู่กับสมาชิกเป็นสำคัญในการทำกิจกรรมใดๆ ก็ตามหากผู้คนในชุมชนให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ กิจกรรมนั้นก็สามารถดำเนินการไปได้และสอดคล้องกับงานวิจัยของจันทนา (2539) ศึกษาวิจัยเรื่อง บทวิเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์ของการจัดการป่าไม้โดยชุมชน พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนบ้านทุ่งยาวคือการกระจายอำนาจให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมและปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้การจัดการป่าของหมู่บ้านทุ่งยาวประสบความสำเร็จคือ องค์กรของชุมชนที่เข้มแข็ง

3. ปฏิบัติการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสร้างความเข้าใจต่อโครงการวิจัยร่วมกับชุมชนเพื่อให้การดำเนินงานง่ายและรวดเร็วซึ่งเมื่อมีการนำสมุดแจกให้คนในชุมชนจดบันทึกยังขาดการชี้แจงในการวิจัยครั้งนี้ว่าเมื่อบันทึกแล้วจะเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างไร และความเข้าใจของทีมวิจัยต่อโครงการวิจัยที่ตรงกันในกระบวนการวิจัยที่นำเข้ามาช่วยในการพัฒนาชุมชน มีผลการวิจัยที่สอดคล้องกับงานวิจัยของอาวุธ (2548) ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการกำหนดพื้นที่ป่าไม้อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เงื่อนไขที่ทำให้ประสบความสำเร็จ คือ การชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้นำหมู่บ้านผู้นำศาสนาและชาวบ้าน การพูดคุยต่อรองระหว่างฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

4. ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ นักวิจัยหลักได้สร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมโดยมีบทบาทในการเป็นผู้จัดกระบวนการให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของคนในชุมชน

เพิ่มทักษะในการนำเสนอ การเขียนบันทึก การสรุปการประชุม ซึ่งมีผลการวิจัยที่สอดคล้องกับ สุภาวิณี (2545) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาเครือข่ายป่าชุมชนของตำบลทากาศ อำเภอแม่ทา จังหวัด ลำพูน พบว่า เงื่อนไข ปัจจัยและกลไกที่สำคัญในการพัฒนาเครือข่ายป่าชุมชน ตำบลทากาศ โดย เงื่อนไขการพัฒนาเครือข่าย ได้แก่ การกระตุ้นประสานจากนักวิจัยและวิทยากรภายนอกชุมชน เพื่อ ปรับแนวความคิดและเพิ่มทักษะ

5. เยาวชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมเดินสำรวจป่าชุมชน อบรมดูงาน และรวบรวม ข้อมูลมูลค่าอาหารจากป่าชุมชน ซึ่งในกิจกรรมที่มีการปฏิบัติจริงเยาวชนจะมีความสนใจเข้าร่วม กิจกรรมมาก ได้มีผลการวิจัยที่สอดคล้องกับประเสริฐ (2543) ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของ เกษตรกรในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน บ้านป่าสักงาม ตำบลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรบ้านป่าสักงามใน การอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล คือ อายุ และระดับการศึกษามี ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม

6. ผู้รู้ในเรื่องฐานข้อมูล เป็นผู้ที่สามารถจะให้รายละเอียดของข้อมูลอาหารจากป่า ชุมชนได้ ในเรื่องชื่อพื้นบ้าน ราคา ประโยชน์ ฤดูกาลทำให้เกิดเป็นฐานข้อมูลอาหารจากป่าชุมชน ได้มีผลการวิจัยที่สอดคล้องกับธีรา (2543) ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการทรัพยากรสำหรับการพัฒนา ในชุมชนชนบท พบว่า เงื่อนไขที่ส่งผลต่อการจัดการทรัพยากรของชุมชนคือศักยภาพและภูมิ ปัญญาของผู้นำ ผู้นำที่ดีมีความสำคัญที่มีผลทำให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเชิง ปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ในการพัฒนาโจทย์วิจัยควรมีการศึกษาจากผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดเพื่อให้ทราบถึงประเด็น การวิจัยที่คนในชุมชนต้องการที่จะทำจริงๆ
2. การทำให้ทีมวิจัยชุมชน ทั้งผู้ใหญ่ และเด็ก มีส่วนร่วม ตั้งแต่ต้น ในการร่วมปฏิบัติการ ร่วมดำเนินการ ร่วมสรุปและทบทวน และร่วมปรับแผน จะทำให้ผู้มีส่วนร่วมมี ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และสร้างสรรค์งาน ได้อย่างต่อเนื่อง

3. การออกแบบกระบวนการวิจัย ควรเน้นให้นักวิจัยชุมชนได้ “ปฏิบัติจริง” ด้วยตนเอง เช่น การร่วมกำหนดโจทย์วิจัย การวางแผนปฏิบัติการ การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์จากข้อมูล เป็นต้น ซึ่งการได้ปฏิบัติจริงด้วยตนเอง จะทำให้นักวิจัยชุมชนได้ปึกทักกะระ มีความรู้มากขึ้น และมีวิธีคิดที่เปลี่ยนไป
4. ในการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นต้องมีความละเอียดอ่อนทั้งกระบวนการ การพูดคุย และเก็บความลับของแต่ละชุมชนที่ทางชุมชนไม่อยากจะเปิดเผย บางสิ่งที่แก่งัดทำเป็น ไม่ทราบจะดีกว่าเพื่อการดำเนินงานที่ต่อเนื่องในชุมชน

โจทย์วิจัยต่อเนื่อง

จากการวิจัยครั้งนี้ยังขาดประเด็นที่ผู้ต้องการจะศึกษาต่อในประเด็นการนำฐานข้อมูลอาหารจากป่าชุมชนที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งในเรื่องการเชื่อมต่อกับทางโรงเรียนในท้องถิ่นเพื่อเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องอาหารจากป่าชุมชนของแต่ละหมู่บ้าน เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนรู้จักรักษาธรรมชาติของบ้านตนเองและกระบวนการพัฒนาฐานข้อมูลอาหารจากป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนยังขาดการพัฒนาในส่วนของการจัดเก็บเป็นฐานข้อมูลส่วนกลางที่ทางหน่วยงานต่างๆ จะสามารถนำไปใช้ งานวิจัยนี้จึงจำเป็นต้องมีการต่อยอดในการพัฒนาฐานข้อมูลด้านการจัดเก็บข้อมูลต่อไป